

# בקי צור

## ללמוד להבין ולזכור מסכת מגילה דף כח

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

הערה חשובה: המילים המודגשות הן תמצית העניינים וניתן לקרוא אותן בפני עצמן כסיכום מהיר.

### דף כח

**אין לכבד כהן עם הארץ בפני תלמיד חכם**

נאמר בכהנים "וְקִדְשָׁתוּ" (ויקרא כ"א ח'), ללמד, שיהיו ראשונים בכל דבר של קדושה, כגון לקרוא בתורה ראשון, ולברך ראשון.

וכל זה כשהכהן שווה לאחרים, אבל אין לכבד אפילו כהן גדול עם הארץ, לפני תלמיד חכם.

ואמר רבי יוחנן, כל תלמיד חכם שנותן

אפילו לכהן גדול עם הארץ לברך לפניו, אותו

תלמיד חכם חייב מיתה, שנאמר "וְחָטְאֵי חִמָּס

נִפְשׁוּ כָּל מְשֻׁנְאֵי אֶהְבּוּ מוֹת" (משלי ח' ל"ו), אל

תקרי "מְשֻׁנְאֵי" אלא "מְשֻׁנְאֵי", וכשתלמיד

חכם מכבד עם הארץ הוא גורם לבני אדם

לשנאותו, שהרואה תלמיד חכם שפל לפני

עם הארץ, אומר, אין נחת רוח בתורה.

### דברים שבזכותם האריך

#### רבי נחוניא בן הקנה ימים

שאלו תלמידיו את רבי נחוניא בן הקנה, במה

הארכת ימים? כלומר באיזו זכות זכית

לאריכות ימים. והשיב להם את הדברים

הבאים.

**א. מימי לא נתכבדתי בקלון חברי.**

והיתה הנהגתו בזה בדקדוק גדול, וכנהגת

רב הונא, שפעם אחת היה נושא מעדר על

כתפו, ובא רב חנא בר חנילאי ורצה לקחת

ממנו משום כבודו. אמר לו רב הונא, אם

בעירך אתה רגיל לשאת כלי כזה, שא, ואם

לא, אין אני חפץ להתכבד בהקלת כבודך.

**ב. ומימי לא עלתה על מטתי קללת חברי.**

והיתה הנהגתו בזה כנהגת מר זוטרא, שכל

לילה, כשהיה עולה על מטתו, היה אומר,

מחול לכל מי שציער אותי.

**ג. וותרן בממוני הייתי.**

והיתה הנהגתו בזה כנהגת איוב שהיה

וותרן בממונו ומניח לחנווני פרוטה מממונו.

#### לשאל אדם במה הארכת ימים

שאל רבי עקיבא את רבי נחוניא הגדול, במה

הארכת ימים?

שמעו עבדי רבי נחוניא את השאלה, והיו

סבורים שרבי עקיבא קץ באריכות חיים של

רבי נחוניא, ומצפה למותו, ולפיכך, באו

והכו את רבי עקיבא.

#### כבש של תמיד מיוחד שבעדרו

עלה רבי עקיבא, וישב בראש הדקל, ואמר

לרבי נחוניא, רבי, נאמר בתורה, "אֶת הַכֶּבֶשׂ

אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֶּקֶר וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשְּׂנִי תַעֲשֶׂה בֵּין

הָעֶרְבָּיִם" (במדבר כ"ח ד'), אם נאמר "הַכֶּבֶשׂ",

ברור שהוא אחד, ואם כן למה נאמר "אֶחָד".

אמר רבי נחוניא הגדול לעבדיו, צורבא

מרבנן הוא, הניחוהו.

ענה רבי עקיבא על שאלתו, ואמר, שהסיבה

שנאמר בכתוב "אֶחָד", לא ללמד על כמות

הכבשים, אלא על איכותם, כלומר שיביאו

כבש מיוחד שבעדרו.

### דברים שבזכותם האריך

#### רבי נחוניא הגדול ימים

לאחר שראה רבי נחוניא הגדול שרבי עקיבא

חכם בתורה, נתרצה להשיב על שאלתו, במה

זכה לאריכות חיים, וענה.

**א. מימי לא קבלתי מתנות.**

והיתה הנהגתו כנהגת רבי אלעזר, שכשהיו

שולחים לו מתנות מבית הנשיא, לא היה

מקבל. וכשהיו מזמינים אותו אליהם, לא

# בקי צור

## ללמוד להבין ולזכור מסכת מגילה דף כח

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

היה הולך. ואמר להם, וכי לא טוב לכם שאחיה עוד, שאתם מבקשים לתת לי מתנות, הלא נאמר, "עכר ביתו בוצע בצוע וְשׂוֹנֵא מִתְּנַת יְחִיָּה" (משלי ט"ו כ"ז).

ורבי זירא, כשהיו שולחים לו מתנות מבית הנשיא, לא היה מקבל, אבל כשהיו מזמינים אותו אליהם, היה הולך.

כי אמר, כשאני הולך אליהם, הם מתכבדים בכך, ואם כן, לא הם נותנים לי מתנה, אלא אני נותן להם.

**ב. ומימי לא עמדתי על מדותי, לשלם גמול רע למי שציערני.**

ואמר רבא, כל המעביר על מדותיו, מעבירין ממנו כל פשעיו, שנאמר, "מי אל כְּמוֹד נִשְׂא עֵוֹן וְעִבֵר עַל פְּשַׁע לְשֹׁאֲרֵית נִחְלָתוֹ לֹא הִחְזִיק לְעַד אִפּוֹ כִּי חָפֵץ חֶסֶד הוּא" (מיכה ז' י"ח) **למי נושא עון, למי ששובר על פשע.**

**ג. וותרן בממוני הייתי.**

### דבר שבזכותו זכה רבי

#### יהושע בן קרחה לאריכות ימים

שאל רבי את רבי יהושע בן קרחה, במה הארכת ימים? כלומר באיזו זכות זכית לאריכות ימים. השיב לו רבי יהושע בן קרחה, וכי קצת בחיי, וקשה לך אריכות ימים שלי?

אמר לו רבי, רבי תורה היא, וללמוד אני צריך, אולי אוכל גם אני לקיים.

והשיב לו רבי יהושע בן קרחה, שזכה לאריכות ימים, **כי מימיו לא נסתכל בדמות אדם רשע.**

#### הסתכלות בצלם דמות אדם רשע

מבואר בסוגייתנו, שאסור לאדם להסתכל בצלם דמות אדם רשע.

**רבי יוחנן למד זאת מדברי אלישע ליהורם מלך ישראל (מלכים ב' ג' י"ד), "ויאמר אלישע ליהורם מלך ישראל "חי ה' צבאות אשר עמדתי לפניך כי לולי פני יהושפט מלך יהודה אני נשא אם אביט אליך ואם אראך".**

**ורבא למד זאת מהכתוב, "שאת פני רשע לא טוב להטות צדיק במשפט" (משלי י"ח ה')**

ואמר רבי אלעזר, שהמסתכל באדם רשע, עיניו כהות, כמו שמצינו ביצחק, מאחר שנסתכל בעשיו הרשע, כהו עיניו. שנאמר, "ויהי פי זקן וצחק ותתקהין עיניו מראת ויקרא את עשו בנו הגדל ויאמר אליו בני ויאמר אליו הנני" (בראשית כ"ז א').

#### מה גרם ליצחק שנתעוור

שני דברים גרמו ליצחק שנתעוור. האחד הוא שנסתכל בפני עשיו הרשע. והשני הוא קללת אבימלך, שאמר לשרה, "ולשרה אמר הנה נתתי אֶלְךָ פֶּסֶף לְאַחִיךָ הִנֵּה הוּא לְךָ כָּסוֹת עֵינַיִם לְכֹל אֲשֶׁר אֲתָדָה וְאֵת כָּל וְנִכְחַתִּי" (בראשית כ"ט ז'), אל תקרי כסות עיניים אלא כסיית עיניים, ונתקיימה קללתו אף על פי שנחשב הדיוט.

[כמבואר לעיל בדף ט"ו].

#### ברכת רבי יהושע בן קרחה לרבי

בשעת פטירתו של רבי יהושע בן קרחה, אמר לו רבי, רבי ברכני. אמר לו, יהי רצון שתגיע לחצי ימי.

#### אריכות ימים לנשיא

מבואר שרבי יהושע בן קרחה בירך את רבי שיזכה לאריכות ימים כחצי ימיו של רבי יהושע בו קרחה.

שאל אותו רבי, ולכל ימך לא? השיב לו רבי יהושע בן קרחה והבאים אחריו בהמה ירעו? כלומר, אין טוב לך לחיות ימים מרובים מאד כמוני, שאם כן, לא יטלו בניך בגדולתך, ואתה נשיא, והם כל ימיהם יהיו הדיוטות.

# בקי צור

## ללמוד להבין ולזכור מסכת מגילה דף כח

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

### הסתכלות בנוכרי ושותפות עם הנוכרי

אבוה ומנימן אחים היו בני איהי. אחד מהם אמר, תיתי לי, כלומר ישולם שכרי, שלא הסתכלתי בנוכרי. ואחד מהם אמר, ישולם שכרי, שלא עשיתי שותפות עם הנוכרי.

### דברים שבזכותם

#### האריך רבי זירא ימים

שאלו תלמידיו את רבי זירא, במה הארכת ימים? כלומר באיזו זכות זכית לאריכות ימים. והשיב להם את הדברים הבאים.

א. מימי לא הקפדתי בתוך ביתי.

ב. ומימי לא צעדתי בפני מי שגדול ממני.

ג. ומימי לא הרהרתי דברי תורה במבואות המטונפות.

ד. ומימי לא הלכתי ארבע אמות בלא תורה שתמיד גרסתי שגורה בפי.

ה. ומימי לא הלכתי ארבע אמות בלא תפילין.

ו. ומימי לא ישנתי בבית המדרש לא שינת קבע ולא שינת עראי.

ז. ומימי לא ששתי בתקלת חבירי.

ח. ומימי לא קראתי לחבירי בחכינתו, כלומר שם גנאי שרגילים לכנותו בו. ויש אומרים בחניכתו, כלומר כינוי משפחתו.

### בית כנסת שחרב

בית כנסת, אף על פי שחרב, הרי הוא בקדושתו. שנאמר, "ונתתי את עריכם חרפה וְהַשְׁמוֹתִי אֶת מְקֻדְשֵׁיכֶם וְלֹא אָרִיחַ בְּרִיחַ נִיחַחְכֶם" (ויקרא כ"ו ל"א) קדושתם אף כשהם שוממים.

ולכן, אף על פי שחרב: (א) אין מספידים בתוכו הספד של יחיד. (ב) ואין עושים בו מלאכות, כגון הפשלת חבלים. (ג) ואין פורשים לתוכו מצודות. (ד) ואין שוטחים על גגו פירות לייבוש. (ה) ואין עושים אותו קפנדריא [=דרך קיצור].

ובדבר זה יש חילוק בין בית כנסת שחרב לבית כנסת מיושב, שבית כנסת מיושב, מכבדים אותו, כלומר מטאטים אותו, ומרביצים אותו, כלומר מפזרים טיפות מים להסיר את האבק שבאווירו, שלא יעלו בו עשבים.

ובית כנסת שחרב אינו כן, אלא מניחים אותו שיעלו בו עשבים, ואין לתולשם כדי להאכילם לבהמה, אבל רשאי לתולשם ולהניחם במקומם, כדי שתהא עגמת נפש לרואיהן, ושיזכירו את ימי בניינו, ואת שהיו רגילים להתאסף שם, ויבקשו רחמים שיחזרו לקדמותו.

### בית כנסת בישובו

נתבאר, שבתי כנסיות יש בהם קדושה. ומהטעם הזה, אין נוהגים בהן קלות ראש, ובכלל זה: (א) אין אוכלים בהם. (ב) ואין שותים בהם. (ג) ואין נאותים בהם, כלומר אין מתקשטים ומתייפים בתוכם. (ד) ואין מטיילים בהם. (ה) ואין מחשבים בהם חשבונות.

ובהמשך יתבאר בעזה"י, שחכמים ותלמידיהם מותרים בדברים אלו בבית הכנסת.

וכמו כן, אין נכנסים בהם בחמה מפני החמה, ובגשמים מפני הגשמים. שאין ראוי להיכנס להם להגן עליו ולא בשבילם.

וכמו כן, אין מספידים בהם הספד של יחיד, שאין ראוי להתכנס בהם אלא התכנסות של קדושה.

וכן אין עושים בהם את רוב הדברים המבוארים לעיל, שאין עושים בבית כנסת שחרב.

אבל קוראים בהם במקרא. ומשננים בהם במשנה. ומספידים בהם הספד של רבים

# בקי צור

## ללמוד להביץ ולזכור מסכת מגילה דף כח

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

כלומר הספד של תלמיד חכם שמת, שצריכים להתאסף ולהספידו, ובית הכנסת ראוי לכך, לפי שהוא בית גדול.

**ומכבדים אותם. ולאחר מכן מזלפים מים להרביץ את האבק. כדי שלא יעלו בהם עשבים.**

### בתי כנסיות שבבבל על תנאי הן עשויים

אמר רבי אסי, בתי כנסיות שבבבל, מתחילתם מתקדשים על תנאי שיוכלו להשתמש בהם. ואף על פי כן, אין נוהגים בהם קלות ראש לחשב בהם חשבונות.

### בית הכנסת שמחשבים בו חשבונות

אמר רב אסי, בית הכנסת שמחשבים בו חשבונות, לסוף שילינו בו מת מצוה, על ידי שימותו בעיר מתים שאין להן קוברים.

### בית המדרש הוא ביתם

#### של החכמים ותלמידיהם

נתבאר, שאסור לנהוג קלות ראש בבית הכנסת, כגון לאכול ולשתות בו, ולהיות נאותין בו.

ואמר רבא, שהחכמים ותלמידיהם, מאחר שמצוים בו תמיד, והוא כדירתם, מותרים הם בדברים אלו בבית הכנסת.

שכך אמר רבי יהושע בן לוי, למה נקרא בית המדרש בית רבנן, כי הוא ביתם של החכמים לכל דבר.

### נכנסים לבית הכנסת מפני

#### הגשמים המפריעים את לימודם

נתבאר, שאין נכנסים לבית הכנסת כדי להיות מוגנים בו מפני הגשמים.

וכל זה כשנכנסים בו כדי שלא להירטב מהגשמים, אבל אם היו לומדים חוץ לבית הכנסת, וירדו גשמים המפריעים להם את לימודם, מותרים להיכנס לבית הכנסת, כדי שלא יפריעו להם הגשמים את לימודם.

וכן היה כשרבינא ורב אדא בר מתנה עמדו ושאלו את רבא שאלה חוץ לבית הכנסת, והחלו גשמים לרדת. נכנסו לבית הכנסת, כי אמרו, מה שאנו נכנסים לבית הכנסת, לא כדי שיגן עלינו מפני הגשמים, שאם לא היינו לומדים לא היינו נכנסים, אלא אנו נכנסים כדי שלא יטרידונו הגשמים מהלימוד.

שהשמועה צריכה דעה צלולה בלא טרדה, כיום נוח שנושבת בו רוח צפונית [=דשמעתא בעא צילותא כיומא דאסתנא].

### הנצרך לקרוא לאדם מבית הכנסת

רב אחא בריה דרבא שאל את רב אשי, מה יעשה הנצרך להיכנס לבית הכנסת לצורך עצמו, כגון שצריך לקרוא לאדם מבית הכנסת.

השיב לו רב אשי. אם הנכנס הוא צורבא מרבנן, יאמר איזה דבר הלכה. ואם בקי הוא במשניות, יאמר איזו משנה. ואם יודע מקרא, יאמר איזה פסוק. ואם אינו יודע לא זה ולא זה, יאמר לאחד התינוקות שבבית הכנסת שיאמר לו פסוק שלמד. או ישהה מעט בבית הכנסת, ויקום.

### הספד של רבים

נתבאר, שאת רוב בני אדם אין מספידים בבית הכנסת, אבל הספד של רבים מספידים בבית הכנסת.

ואמר רב חסדא שדוגמא להספד של רבים היא הספד שעומד בו רב ששת, על אדם שמת בביתו של רב ששת.

ואמר רב ששת, שדוגמא להספד של רבים היא הספד שעומד בו רב חסדא, על אדם שמת בביתו של רב חסדא.

# בקי צור

## ללמוד להבין ולזכור מסכת מגילה דף כח

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

ורפרם הספיז את כלתו בבית כנסת, ואמר, שהספז שלה נחשב הספז של רבים, או משום כבודו שהיה חשוב, או משום כבוד המת שהיתה אשה חשובה.

ורבי זירא הספיז חכם אחד בבית כנסת, ואמר, שהספז שלו נחשב הספז של רבים, או משום כבודו של רבי זירא, או משום כבוד המת.

### הספזים על חכמים שלא היו בעלי גמרא

בארץ ישראל היה צורבא מרבנן, שהיה שונה משניות לתלמידים, כשלפניו עשרים וארבע שורות תלמידים.

וכשמת אותו צורבא מרבנן, הספיזו ריש לקיש, ואמר עליו, "ווי [=אוי] חסרה לה ארץ ישראל אדם גדול".

ובבל היה אחד שהיה שונה הלכות סיפרא וספרי ותוספתא.

וכשמת, ובקשו מרב נחמן שיספיז אותו. סרב רב נחמן בדבר, ואמר, כיצד אספיז אותו, ומה אשבח אותו? "אוי סל מלא ספרים שנחסר"?

כלומר, אינו אלא כמו סל שמלאו אותו ספרים, שהסל אינו מבין מה שיש בתוכו, אף שונה הלכות ולא שימש תלמידי חכמים שיבינוהו טעמי משנה, כן הוא.

### הבדל בין תקיפי ארץ ישראל לחסידי בבל

אמרו, בא וראה את ההבדל שבין תקיפי ארץ ישראל לחסידי בבל, שריש לקיש שהיה מתקיפי ארץ ישראל, הספיז אף את זה שלא שימש תלמידי חכמים, ורב נחמן שהיה מחסידי בבל, מיאן בדבר.

### המשתמש בלומדי תורה

שנינו במסכת אבות "ודאשתמש בתגא חלף" כלומר המשתמש בכתר תורה עבר מן העולם.

ואמר רב לקיש, שהכוונה למשתמש במי ששונה הלכות כתרה של תורה, ולכן אין לאדם לתת למי ששונה הלכות שישימש אותו או ישרת אותו.

ואמר עולא, ישתמש אדם במי ששנה ארבעה סדרים לעצמו, ולא במי שמלמד ארבעה סדרים לאחרים.

### להשתמש במי שלמד ממנו הלכה אחת

מעשה בריש לקיש, שהיה מהלך בדרך, והגיע למקום מקווה מים. בא אדם אחד, והרכיבו על כתפיו, להעבירו במים.

בעודם במים, שאל אותו ריש לקיש, אם קרא מקרא, ואמר שקרא. חזר ריש לקיש ושאל אותו, אם שנה משנה, וענה, ששנה ארבעה סדרי משנה.

אמר לו ריש לקיש, חצבת לך ארבעה הרים, ואתה טוען את ריש לקיש על כתפך? השלך את ריש לקיש למים. אמר לו אותו אדם, נוח לי לשמש את אדוני.

אמר לו ריש לקיש, אם כן, למד ממני דין אחד, שתחשב תלמידי ותוכל לשמשני. ואמר לו ריש לקיש את דברי רבי זירא, בנות ישראל הן החמירו על עצמן, שאפילו רואות טיפת דם כחרדל, יושבות עליו שבעה נקיים.

### השונה הלכות

תנא דבי אליהו, כל השונה הלכות, מובטח לו שהוא בן עולם הבא.

שנאמר, "הִלְיָכוֹת עוֹלָם לוֹ" (חבוק ג ו'), אל תקרי "הִלְיָכוֹת" אלא "הִלְכוֹת", כלומר, השונה הלכות, "עוֹלָם לוֹ", שהוא בן העולם הבא.